

indeholde en Opfordring til ham om at fremkomme med flere Monografier, og at den tyske Udgave, som han har udsendt samtidig med den danske, maa bidrage til at styrke Udlandets Agtelse for dansk Videnskabelighed.

H. W.

Benjamin Kidd. Den sociale Udvikling. Paa Dansk ved Adjunkt Teisen, med Forord af Biskop Rørdam. Kbh. 1900. 294 S. G. E. C. Gads Forlag.

Der er faa Bøger, som i den Grad have delt de Sagkyndige i to Lejre, som denne Bog. Nogle hæve den til Skyerne og anse det for at være med Rette, at den i faa Aar har oplevet en Mængde Oplag, og er bleven oversat paa forskellige Sprog, bl. a. paa tysk under den berømte Arvelighedstheoretiker August Weismanns Auspicier. Andre se paa den som en forfejlet Bog, skrevet af en Forfatter, der har paatrykt alle Fænomener sin egen hjemmegjorte Opfattelse; eller de mene, at han maaske kun er bleven berømt, fordi han har været heldig nok til at give Fænomenerne den Begrundelse, som en stor Del af det læsende engelske Publikum ønsker. Saaledes domfælder den svenske Nationaløkonom Gustav Steffen Bogen i stærke Ord som et dilettantmæssigt Arbejde (England som Världsmakt och Kulturstat 1898 p. 238), idet han rigtignok i samme Aandedræt gør Sir John Lubbock til en »genial engelsk Dilettant«.

Det er nu ingenlunde altid saa let at drage Grænsen mellem Dilettantisme og Videnskabelighed for den engelske Literaturs Vedkommende, fordi alt videnskabeligt Arbejde derovre drives under langt mindre fagmæssige

indeholde en Opfordring til ham om at fremkomme med flere Monografier, og at den tyske Udgave, som han har udsendt samtidig med den danske, maa bidrage til at styrke Udlandets Agtelse for dansk Videnskabelighed.

H. W.

Benjamin Kidd. Den sociale Udvikling. Paa Dansk ved Adjunkt Teisen, med Forord af Biskop Rørdam. Kbh. 1900. 294 S. G. E. C. Gads Forlag.

Der er faa Bøger, som i den Grad have delt de Sagkyndige i to Lejre, som denne Bog. Nogle hæve den til Skyerne og anse det for at være med Rette, at den i faa Aar har oplevet en Mængde Oplag, og er bleven oversat paa forskellige Sprog, bl. a. paa tysk under den berømte Arvelighedstheoretiker August Weismanns Auspicier. Andre se paa den som en forfejlet Bog, skrevet af en Forfatter, der har paatrykt alle Fænomener sin egen hjemmegjorte Opfattelse; eller de mene, at han maaske kun er bleven berømt, fordi han har været heldig nok til at give Fænomenerne den Begrundelse, som en stor Del af det læsende engelske Publikum ønsker. Saaledes domfælder den svenske Nationaløkonom Gustav Steffen Bogen i stærke Ord som et dilettantmæssigt Arbejde (England som Världsmakt och Kulturstat 1898 p. 238), idet han rigtignok i samme Aandedræt gør Sir John Lubbock til en »genial engelsk Dilettant«.

Det er nu ingenlunde altid saa let at drage Grænsen mellem Dilettantisme og Videnskabelighed for den engelske Literaturs Vedkommende, fordi alt videnskabeligt Arbejde derovre drives under langt mindre fagmæssige

Former end f. Ex. i Tyskland. I Tyskland mærker man strax, om Forfatteren er indenfor Lavet; der har den literære Produktion sine faste Former med »Løvefodder og Gesveisninger«, med hele det bekendte Paragrafapparat og al Citatsvindelen. I England føler man sig hævet over alt dette; man citerer snarere for lidt end for meget; man foretrækker at dvæle ved sine egne Tanker, uden at bekymre sig synderlig om, hvorvidt andre have sagt det samme eller det modsatte. Jo længere man kommer mod Vest, desto mere fremtrædende bliver maaske denne Forskel. En bekendt engelsk Nationaløkonom Ashley omtaler i en Kritik af en nylig udkommen Bog de mange amerikanske Tænkere, som sidde paa et Rækværk og spekulere paa Genveje til Centrum af den sociale Labyrinth. Saadanne Forfattere pynte sig ikke med Citater, men midt under de frygtelige historiske Bommerter, de kunne gøre, og trods den vidunderlige Evne de have til at vende op og ned paa al menneskelig Kronologi, kan der i saadanne Bøger være en Friskhed og en Tankefylde, som selv Lavets bedste Mænd ikke sidde inde med. Til denne sidste Kategori hører Kidds Bog nu ingenlunde. Den vidner paa den ene Side om en energisk selvstændig Tænkning, paa den anden Side om en udbredt og alsidig Læsning, hvad enten man nu fra Videnskabsmandens Standpunkt maaske til syvende og sidst vil rubricere Forfatteren blandt Dilettanter eller ej.

I hvert Fald er det Umagen værd at kende en Bog, der har vakt et saadant Røre. Man vil heller ikke fortryde at have læst den. Det er en af den Slags Bøger, der trods de mange Gentagelser, som

høre med til den brede engelske Pen, ikke faar Læseren til at gabe. Forfatteren holder Opmærksomheden fangen, enten man vil eller ej, enten man føler sig frastødt af hans Theorier eller er enig med ham; der er noget stimulerende og tankevækkende i hans Bog, og er det Maalestokken for en god Bog, at den skal sætte Tanker i Bevægelse, saa er Benjamin Kidds Berømmelse vel fortjent.

Grundtanken er vel den, der saa ofte er kommen frem i den sidste Menneskealder, at man ikke kan komme tilbunds i Samfundsproblemerne uden at tage Hensyn til de ethiske Værdier. De ledende Nationaløkonomer, som i sin Tid ganske naivt gik ud fra, at man kunde nøjes alene med intellektuelle Værdier, ere længst gaaet i Graven, selv om der endnu her og der lever en Epigon som Vidnesbyrd om hin Tid. Theorien førte ganske naturlig til en storslaet Harmonilære; naar man blot slap de menneskelige Kræfter løs i et frit producerende Samfund, i fri Konkurrence mellem alle, saa vilde Samfundet være i den rette Udviklingsgang henimod det store Maal, hvor alt er i indbyrdes Harmoni. Idet et Menneske virkede af al Magt for at fremme sine egne egoistiske Interesser, hjalp han med det samme Samfundet og tjente sine Medmenneskers Vel fuldt saa meget som sit eget. Kidd hævder i Modsætning hertil, at en stor Del af Menneskeslægtens Fremskridt henimod bedre Samfundstilstande netop beroer paa ethiske Værdier; hvis den herskende Klasse havde ladet sig lede af Hensynet til sit eget Bedste, da havde den holdt de lavere Samfundsklasser nede i Uvidenhed og Fattigdom, i Stedet for at der hos en Mængde af de bedre Stillede er et vaagent Øje for al

Nød og en følsom social Samvittighed. Og de Fattige kunde paa deres Side ikke nogensinde have fundet sig i en Samfundsordning, som vel bragte Menneskeslægten som Helhed Fremskridt og gav rige Løfter til Efterkommerne, men kun skaffede dem selv en kummerlig Tilværelse med Slid og Slæb, naar den menneskelige Personlighed ikke foruden den intellektuelle Side, ogsaa havde en sædelig-religiøs Side, der hjalp Samfundets Stedbørn til at finde sig tilrette i Livet. Og ligesom disse ethiske Værdier saaledes have spillet den største Rolle i Menneskeslægten's Fremskridt, saaledes viser det sig ogsaa skæbnesvangert for det enkelte Folk, naar det mangler noget i denne Retning. Kidd søger her Forklaringen af det Faktum, at det glimrende græske Aandsliv havde saa kort en Blomstringstid, og at det rigt begavede franske Folk i Nationernes Væddestrid er kommet bag efter det mere jævnt begavede men energiske engelske Folk.

Der kan ikke være nogen Tvivl om, at Kidd har Ret i meget af, hvad han saaledes har udviklet. Ingen, som søger at følge Samfundsudviklingen med Fordomsfrihed, kan undgaa at lægge Mærke til den fremadskridende Kraft i de ethiske Samfundsideer. Naar Finansvidenskaben f. Ex. i lang Tid har kunnet lade sig nøje med Offer- og Evnetheorien som Begrundelse af Skattelæren, saa vil der sikkert inden ret lang Tid være en tredje i Forgrunden; man kunde kalde den Løsepengetheorien, idet den vel maatte gaa ud paa, at ingen Rigmand kunde befinde sig vel ved sin Velstand uden at give rigelig ud til Samfundsformaals Fremme i Form af Skatter og milde Gaver, og saaledes for sin egen Samvittigheds Skyld ligesom betale Løse-

penge for sin Rigdom. Det turde i Længden blive den eneste tilfredsstillende Begrundelse af den progressive Skat. Og naar Samfundsfilosofer drømme om en lykkelig social Fremtid, saa have de mange Erfaringer for, at de ikke kunne nøjes med at tænke paa ensidige intellektuelle Fremskridt, men at de ogsaa maa have en rig Udfoldelse af de andre menneskelige Egenskaber for Øje.

Meget af alt dette er sagt af andre, og forsaavidt kunde man sige, at Bogen er overflødig. Men i hele sin Udvikling og Fremstilling viser Forfatteren en saa overraskende Originalitet og Friskhed, og han finder ad saa mange Veje ind til sin centrale Opfattelse, at man ikke kan undgaa at føle sig beriget ved Læsningen af hans Bog, selv hvor man har en Følelse af, at kommende Samfundstheoretikere ville finde meget at forandre deri.

H. W.